

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. การปฏิรูปการเรียนรู้
  - 1.1 ความหมายของปฏิรูปการเรียนรู้
  - 1.2 รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 1.3 หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 1.4 แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
2. บทบาทของครูในการปฏิรูปการเรียนรู้
3. ความต้องการพัฒนาตนเองของครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้
  - 3.1 ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน
  - 3.2 ด้านความรู้เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ที่ใช้สอน
  - 3.3 ด้านเทคนิคการสอน และสื่อการเรียนการสอน
  - 3.4 ด้านการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง
4. บริบทเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การปฏิรูปการเรียนรู้

1.1 ความหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้

การที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมั่นใจและมีความหวังซึ่งจะเป็นพลังผลักดันการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เราต้องมีความเชื่อในเบื้องต้นว่า มนุษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ และผู้เรียนทุกคนปรารถนาที่จะเรียน ที่จะพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น และพัฒนาได้จนถึงขีดสูงสุดถ้าได้รับพัฒนาอย่างเหมาะสมแม้แต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน จึงมีนักวิชาการและนักบริหารการศึกษาได้กล่าวถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ ไว้หลายท่านดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2541 : 24) การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนที่เน้นให้ท่องหนังสือแต่ทำอะไรไม่เป็น คิดไม่เป็น จัดการไม่เป็น ไปเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติที่ทำให้ทำเป็น คิดเป็น เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพพร้อมกันไป

กษมา วรวรรณ ณ อุรุทยา (2541 : 14) การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง พลังที่จะขับเคลื่อนประชาคมไทยไปสู่อนาคตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง แต่การปฏิรูปการเรียนรู้ไม่ใช่ยาวิเศษนานาใหม่ที่จะลอกเลียนสูตรสำเร็จไปถือปฏิบัติเหมือนกันทั่วประเทศ แก่นแท้ของการปฏิรูปการศึกษาคือความตระหนักในศักยภาพของทุกคนที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หลากหลายสนุกสนาน ทำหายและมั่นใจ

ประเวศ วะดี (2543 : 33) การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตเริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัว และชุมชนเป็นผู้วางรากฐานชีวิตของเด็กเพื่อให้เข้มแข็งและเติบโต แล้วก็พัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐาน โดยปรับโครงสร้างของหลักสูตรให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนสร้างเครือข่ายครู เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ มุ่งสู่การพัฒนาสมรรถนะเพื่อก้าวทันโลกและการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเปิดโอกาสให้ทุกองค์กร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ชาติ ศิลปรัตน์ (2545 : 1) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ ทศนศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยได้ให้ความหมายปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้เดิมใช้ไปไม่ได้ไม่ทันสมัยไม่สามารถทำให้ ผู้เรียน “ฉลาด” สมตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ดังนั้นในหลักสูตรใหม่ หลาย ๆ ฝ่าย จึงต้องแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ต่อไปนี้เราต้องค้นหาแนวทาง วิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเดิมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการ

เรียนรู้ จุดประสงค์ หรือประมวลประสบการณ์ที่ครูมอบให้เด็ก แล้วทำให้เด็กฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบทันสมัยในเวลาอันรวดเร็วได้ตั้งใจ หรือผ่านกระบวนการ การปฏิรูปการเรียนรู้ไป แล้วนั่นเอง

สรุปได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น ปลดปล่อยพลังสมองของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม ปลูกฝังค่านิยมในความซื่อสัตย์ ด้วยฐานการปฏิบัติที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน คำนึงถึงการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งองค์รวม อีกเน้นในการพัฒนาความรู้พัฒนาทักษะและเครื่องมือการเรียนรู้

1.1 รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทิตนา แคมมณี (2542 : 29) กล่าวว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีอยู่หลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ และง่ายต่อการนำไปปฏิบัติคือ CIPPA Model นำเสนอที่มาจากไว้ดังนี้

C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึง การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึง การให้ ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกทางหนึ่ง

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายๆ ด้านแล้วแต่ลักษณะของสาระและกิจกรรมที่จัด

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 11-12) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอน

ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายรูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบมีระดับบทบาทของครูและผู้เรียนมากน้อยต่างกัน ไปด้วยดังนี้

1. รูปแบบที่ 1 Student – Centred Class ครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหา วัตถุประสงค์ และสื่อทั้งหมด ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีครูดูแลกำกับให้คำปรึกษา กิจกรรมในรูปแบบนี้ส่วนมากเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือจับคู่
2. รูปแบบที่ 2 Learner – Based Teaching ครูเป็นผู้กระตุ้นหรือมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลเรื่องที่จะเรียนเอง หรือจัดทำสื่อการเรียนรู้เองโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญของผู้เรียนเป็นฐาน
3. รูปแบบที่ 3 Learner Independence หรือ Self-directed Learning ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน สามารถศึกษาค้นคว้าจากสื่อที่ได้จัดไว้ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วเลือกทำงานหรือฝึกปฏิบัติตามความสนใจและศักยภาพของตน โดยอาจศึกษาคามลำพังหรือจับคู่ศึกษาก็ได้

สรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลายรูปแบบ เช่น CIPPA Model เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา ทางสังคม ทางร่างกาย หรือหลาย ๆ ด้าน แล้วแต่สาระหรือกิจกรรมที่จัด โดยครูเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ อำนวยความสะดวกผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.3 หลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึง หลักการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

ทิตนา แคมมณี (2542 : 5) ได้กล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้นมี หลักการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้านร่างกาย (Physical Participation) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

1.2 ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) เป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจดจ่อในการคิด สมองที่จะคิด ครูจะต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสม กับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดหรือลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1.3 ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ด้วย

1.4 ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมาย ต่อตนเอง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ประสบการณ์และความเป็นจริงของผู้เรียน จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน โดยตรงหรือใกล้ตัวผู้เรียน

2. หลักการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) หมายถึง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้เสริมในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้ชัดเจนขึ้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา คือ ได้คิด ได้สร้างความรู้ ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ให้ผู้เรียนได้รับหรือแสวงหาข้อมูล ประสบการณ์ด้วยตนเอง

2.2 ให้ผู้เรียนได้ศึกษา คิด วิเคราะห์ และสร้างความหมายข้อมูล และประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ

2.3 ให้ผู้เรียนได้จัดระเบียบความรู้ ข้อมูล หรือจัดโครงสร้างความรู้ด้วยตนเอง

3. หลักการเรียนรู้ (Learning process) เนื่องจากเนื้อหาความรู้ในโลกนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้เรียนคงไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้หมด ผู้เรียนจะต้องเลือกสรรสิ่งที่ตนเองสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียนสามารถแสวงหา และศึกษาได้ด้วยตนเอง หากเขามีทักษะ กระบวนการต่าง ๆ (Process skills) แนวคิดในเรื่อง การสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับเนื้อหาความรู้หรือผลผลิต (Product) จึงเกิดขึ้น ผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีทักษะ สติปัญญาหรือทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น

3.1 ทักษะการแสวงหาความรู้และการศึกษาด้วยตนเอง เช่น ทักษะ

การอ่าน ทักษะการฟัง ทักษะการจดบันทึก ทักษะการประมวลความรู้ ทักษะการเขียน ทักษะการสรุป ฯลฯ

3.2 ทักษะการศึกษด้วยตนเอง

3.3 ทักษะการคิดและกระบวนการคิดต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดเปรียบเทียบ จำแนก วิเคราะห์ สังเคราะห์ การตั้งสมมติฐาน การพิสูจน์ การทดสอบ การลงข้อสรุป การสรุป การอ้างอิง ฯลฯ

3.4 ทักษะการจัดการ

3.5 ทักษะการทำงานกลุ่ม หรือการทำงานเป็นทีม

4. หลักการให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า ถ้าผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเข้ามามาก การเรียนรู้ของผู้เรียนจะขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการได้ปฏิสัมพันธ์กับครู เพียงแหล่งเดียว แหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัวที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมีหลายแหล่ง เช่น

4.1 บุคคลแวดล้อม เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น

4.2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า เป็นต้น

4.3 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง สวนสาธารณะ ต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น

4.4 สิ่งแวดล้อมทางค่านสื่อ โสตทัศนวัสดุ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ เกม คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5. หลักการให้ผู้เรียนฝึกฝนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Application) เป็นการทำให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of learning) ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 6-7) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่า

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน เพราะผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วม

ในการเลือก และจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้ารับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชาที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ เพราะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญ และมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่จะสอนเนื้อหา และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะผู้เรียนได้รับความสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ ประเด็นท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน เพราะการมีสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่มจะช่วยให้ส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงานและการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ครูคือผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ เพราะในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็ความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นก็ไ้

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแงุ่มที่แตกต่างจากเดิม เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเองในแงุ่มที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น

7. การศึกษา คือ การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไป เพราะการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้เรียนหลาย ๆ

ด้าน คุณลักษณะด้านความรู้ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึกจะได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

วิเศษณ์ ชิมวงศ์ (2544 : 35-36) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

1. สมรรถนะของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้โดยอาศัยระบบประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ ใจ
2. ความหลากหลายของสติปัญญา หรือพหุปัญญา ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ จำแนกได้ 10 ประเภท คือ ด้านภาษา ดนตรี ตรรกและคณิตศาสตร์ การเคลื่อนไหว ศิลปะมิติสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารด้านความรู้สึกรู้อีก ความลึกซึ้งภายในจิตใจ ด้านความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตวิญญาณและด้านจิตนิยม ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อส่งเสริมศักยภาพความเก่ง ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้แต่ละคนได้พัฒนาความถนัด ความเก่งตามศักยภาพของตนเอง
3. การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรง ควรจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน ดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่าง ๆ

3.2 ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนกับผู้สอนควรมีบทบาทร่วมกัน ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริง ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตนเอง และความจริงในสิ่งแวดล้อม จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการจัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรม และประสิทธิผล

สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ (2544 : 1-2) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่าหลักสำคัญของการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Learners' Needs & Interests) เป็นสำคัญ

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3. เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructionism)

กล่าวคือ ให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง (Experiential Learning)

สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และสืบค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (Inquiry)

4. เป็นการพึ่งพาตนเอง (Autonomy) เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ (Metacognition) กล่าวคือ รู้วิธีการของตนเอง และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการได้อย่างเหมาะสม ไม่เน้นที่การจดจำเพียงเนื้อหา

5. เน้นการประเมินตนเอง (Self-Evaluation) ซึ่งแต่เดิมครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินผล การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่น จุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเอง ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในส่วนนี้ เป็นการประเมินตามสภาพจริง และใช้เพิ่มสะสมผลงานเข้าช่วย

6. เน้นความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตจริง

7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล

สรุปได้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งผู้เรียน ได้มีโอกาสสร้างสรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง และได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น บุคคล ธรรมชาติ สื่อนวัตกรรม ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกตามต้องการและความสนใจ สามารถให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

1.4 แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 18-53) ได้กล่าวถึง แนวคิดหลักการ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เมื่อจะนำแนวคิดหลักการสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องหาแนวทาง รูปแบบหรือวิธีการมาใช้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามหลักการ ในการจัดการเรียนการสอนมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมายสำหรับตัวแปรที่สำคัญคือ ผู้เรียน ซึ่งโดยธรรมชาติมีความแตกต่างกันในแต่ละคนและเนื้อหา สารการเรียนรู้ ซึ่งมีธรรมชาติมีศาสตร์ของวิชาต่างกัน และต้องการรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมต่างกัน เป็นต้น ทั้งสองตัวแปรจะส่งผลต่อการ

วิเคราะห์และออกแบบเพื่อจัดกำหนดรูปแบบวิธีการสอน ซึ่งเป็นไปได้หลากหลาย อีกทั้งรูปแบบวิธีการสอนในปัจจุบันก็มีให้เลือกมากมาย

จากลักษณะตัวแปรที่มีและหลักการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ข้างต้นจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เป็นเรื่องยากที่จะหาวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่จะเหมาะสมกับตัวแปรการเรียนการสอนทุกตัว แต่ก็บรรลุตามหลักการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ แต่จะเป็นไปได้ว่า ครูผู้สอนหรือผู้พัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนการสอน หรือ เลือกวิธีการสอนเป็นเรื่อง ๆ เป็นลักษณะ ๆ ไป จึงจะมีโอกาสจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสม

การจัดการเรียนรู้นั้น ๆ นอกจากผู้เรียนและเนื้อหาสาระที่เป็นตัวแปรสำคัญแล้ว ครูผู้สอนเป็นอีกองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้จัดการเรียนรู้ ผู้กระตุ้นผู้อำนวยความสะดวกและส่งเสริมการเรียนรู้ ครูเป็นผู้มีลักษณะแห่งกัลยาณมิตรแก่ผู้เรียน ที่มีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อศิษย์ เกิดความมั่นใจในตัวครู โรงเรียน ผู้ปกครองชุมชนและสังคม แนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ 5 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน
2. การเรียนรู้จากการแสวงหาความรู้ คิด ปฏิบัติจริง เพื่อเสริมประสิทธิภาพของการเรียนรู้
3. การเรียนรู้อย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงวิถีชีวิตและพัฒนาเป็นองค์รวม
4. เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อเสริมพลังการเรียนรู้และฝึกร่วมกับบุคคลอื่น
5. เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้บทวนประเมินให้เกิดความเข้าใจตนเอง และพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองต่อเนื่อง

การจัดการเรียนการสอนตามลักษณะทั้ง 5 ดังกล่าว สามารถเป็นจุดเน้นที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะของชีวิตได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวคิด มียุทธศาสตร์สำคัญอื่น ๆ อีกมาก ที่จะเสริมให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับครูที่จะสามารถนำหลักการ แนวคิด หรือวิธีการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยผ่านการทำงานอย่างครุมืออาชีพ มีศรัทธาในวิชาชีพที่ยึดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้สรุปเหตุผลที่ต้องปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ดังนี้

1. คนทุกวัยตั้งแต่เกิดจนจบมหาวิทยาลัย เรียนแต่วิชา รู้แต่หนังสือ ถูกล้อมกรอบด้วยตารางสอนและห้องเรียน การพัฒนาคนจึงไม่เอื้อให้มีคุณสมบัติมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงาน ซาญชีวิต
2. วิธีการเรียนการสอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะช่างสงสัยและใฝ่หาคำตอบ ยังเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน นอกจากนี้ยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย
3. ครูยังเป็นผู้มีอำนาจในชั้นเรียน ครูยังคงยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุด ถูกที่สุด และมีอำนาจมากที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้และวิธีการของครู สถานศึกษาจึงไม่เป็น “โรงเรียน” เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่เป็น “โรงสอน”
4. กระบวนการเรียนรู้เป็นทุกข์ อับเฉลา น่าเบื่อหน่าย ทั้งพ่อแม่ ครู นักเรียน ยึดหลักสูตรเป็นเกณฑ์เนื้อหาสาระทั้งหมด การสอนและคะแนนสอบเป็นสิ่งที่พิพากษาความสำเร็จ ทุกคนจึงเครียด ขาดความสุขในการศึกษา
5. โรงเรียนไม่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นอาณาเขตที่ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตชุมชน ห่างไกลธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกฝังบรรยากาศทางปัญญา ครอบครัวและชุมชน ไม่มีโอกาสร่วมคิดร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้
6. กระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมจำเจ และพฤติกรรมถ่ายทอด สักส่วนการฝึกปฏิบัติ การฝึกคิด และการอบรมบ่มนิสัย ยังมีน้อยกว่าการท่องบ่นเนื้อหา ผู้เรียนเคยชินต่อการทำตาม เชื่อฟัง นิ่งนึ่ง จึงขาดความคล่องในการคิดแบบวิทยาศาสตร์ไม่ได้รับการปลูกฝังความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ
7. ตลอดเวลาอันยาวนานในระบบโรงเรียน เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่มีโอกาสน้อยที่จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้พากเพียร สู้งาน ยึดมั่นความสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ การบ่มเพาะคุณธรรม และสุนทรียภาพยังไม่เข้มแข็งพอจนเกิดผลแก่ผู้เรียน

นอกจากนี้คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 20-22) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ดังนี้

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย

2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย
3. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์
4. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคมไทย
5. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย

สรุปได้ว่า แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้

ผู้กระตุ้น ผู้อำนวยการความสะอาดและส่งเสริมการเรียนรู้ ครูเป็นผู้มีลักษณะแห่งกัลยาณมิตรแก่ผู้เรียน ที่มีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อศิษย์ เกิดความมั่นใจในตัวครู โดยการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพของคนไทยสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์ และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคมไทย

2. บทบาทของครูในการปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 บทบาทขั้นเตรียมการ (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2542 : 18) ประกอบด้วย

2.1.1 เตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทผู้ให้บริการความรู้ ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าได้ ครูจึงต้องเตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

2.1.2 เตรียมแหล่งข้อมูล ครูต้องเตรียมแหล่งข้อมูลแก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาได้ตามต้องการทั้งในและ นอกโรงเรียน

2.1.3 เตรียมแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ก่อนการเรียน การสอน ทุกครั้งครูต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด โดยครูต้องวิเคราะห์ให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งไว้ โดยครูต้องเตรียมสิ่งต่อไปนี้เป็นเตรียมกิจกรรมการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของแต่ละคน เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และเตรียมการวัดและประเมินผลให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และ

วัดให้ครอบคลุมทั้งกระบวนการและผลงานที่เกิดขึ้น

2.2 บทบาทขั้นดำเนินการ เป็นบทบาทของครูขณะที่ผู้เรียนดำเนินการ ซึ่ง วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์ (2542 : 13 -14) ได้เสนอไว้ว่าควรปฏิบัติ ดังนี้

2.2.1 เป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ

2.2.2 เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรงให้ผู้เรียนสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.2.3 เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีส่วนร่วมขณะผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจใช้ข้อมูล เนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.2.4 เป็นผู้ติดตามตรวจสอบผลการทำงานของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องและมีความชัดเจน และสมบูรณ์ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งประเด็นสำคัญๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการ

2.2.5 เป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.2.6 เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และอภิปรายโต้แย้งแสดงความคิดเห็นด้วยท่วงทีนุ่มนวล ให้เกียรติและเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

2.3 บทบาทขั้นประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูต้องดำเนินการตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้านโดยเน้นการวัดและประเมินตามสภาพจริง วัดจากการปฏิบัติ และจากแฟ้มสะสมงาน นอกจากนี้ครูเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียน และสมาชิกของแต่ละกลุ่มได้มีบทบาทร่วมในการวัดและประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

สรุปได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แม้ว่าบทบาทของครูจะเปลี่ยนไปจากเดิมที่ครูจะเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลางจะต้องถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนมาก ๆ แล้วเปลี่ยนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน แล้วมาวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ซึ่งต้องใช้ความสามารถและ

ความพยายามอย่างมากในการสร้างสรรค์กิจกรรม เมื่อดำเนินกิจกรรมครูจะต้องคอยสังเกตการณ์และให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ตลอดจนปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการวัดและประเมินผลนั้นจะใช้แบบทดสอบอย่างเดียวยังไม่ได้ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายประเมินตามสภาพจริงและให้ทั้งครู ผู้เรียน และสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมเป็นผู้ประเมิน

3. ความต้องการพัฒนาตนเองของครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้

ระพีพันธ์ โปธิศรี (2545 : 12-13) ได้เสนอการพัฒนาตนเองของครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ 4 ด้านคือ

1. รู้จักผู้เรียน

ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรงของการศึกษาให้มีคุณลักษณะที่มีศักยภาพและสามารถที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความสำเร็จได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนและควรจัดกระบวนการเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน โดยการจัดให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงานและนักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2. รู้และมีประสบการณ์ในเรื่องที่สอน

ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพราะครูคือผู้ดำเนินการรับผิดชอบการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูต้องมีความรู้ และมีประสบการณ์ในเรื่องการสอน ดังนี้ ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการสอน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียน

อย่างทั่วถึง ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุง ส่วนด้อยของนักเรียน ใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิดการแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง ฝึกฝนกิจกรรมรายทศและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย และสังเกต และประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. เลือกใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสม

เทคนิคและการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีมากมายทั้งนี้การนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ให้ผู้เรียนจากแหล่ง ความรู้ที่หลากหลาย ก่อให้เกิดกระบวนการคิด การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากแหล่ง ความรู้ที่หลากหลาย ก่อให้เกิดกระบวนการคิด การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ดังนั้นการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการ สร้างนิสัย การเรียนการสอนแบบบูรณาการ การเรียนรู้โดยการค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนรู้ แบบร่วมมือ การเรียนรู้จากการทำโครงการ การเรียนรู้โดยวิธีกรณีศึกษา การเรียนรู้จาก ห้องปฏิบัติการทางภาษา การเรียนรู้จากห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การเรียนรู้จาก ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และการเรียนรู้จากห้องสมุด

4. ประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

วิธีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน คือ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพราะเป็นวิธีการที่สามารถค้นหา ความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เมื่อประเมิน การปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกรายงานผู้ที่เกี่ยวข้อง แบบทดสอบ วัดความสามารถจริง การรายงานตนเองและแฟ้มสะสม ผลงาน

นอกจากแนวคิดในการพัฒนาตนเองของครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ของ ระพีพันธุ์ โพรธีศรี แล้ว พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต (2540 : 14-17) ได้อธิบายว่า พระพุทธองค์เป็นครูที่มี คุณลักษณะล้ำเลิศ ประเสริฐสุด สามารถดำเนินการสอนมวลมนุษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจใน หลักธรรมและการปฏิบัติตามหลักธรรมได้ชัดเจน คุณลักษณะของครูด้านการเรียนการสอน มีดังนี้

1. มีความรู้เข้าใจในเนื้อหา และขอบเขตของกฎเกณฑ์ และหลักการต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องและที่จะนำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรู้ขีดขั้นความสามารถของบุคคลที่

มีพัฒนาการอยู่ในระดับต่าง ๆ

2. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างดี
3. รู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะนำเข้าสู่เป้าหมายที่ต้องการ
4. มีความรู้ในวิชาสรีรวิทยา และจิตวิทยา อย่างน้อยให้ทราบองค์ประกอบต่าง ๆ และปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล และถ้าเป็นไปได้ควรมีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในทางวิทยาศาสตร์ เพื่อรู้จักสภาวะของสิ่งทั้งหลายและมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้น อันจะเป็นเครื่องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
5. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความโน้มเอียง แนวความสนใจ และความถนัดโดยธรรมชาติ
6. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถพัฒนาการด้านต่าง ๆ และความพร้อมที่จะเรียนรู้
7. รู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคถ่วง หรือส่งเสริมเพิ่มพูนผลสำเร็จของการเรียนรู้ และการฝึกอบรมในระดับต่าง ๆ กับรู้จักใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้าแก้ไขหรือส่งเสริม นำการเรียนรู้ และการฝึกอบรมให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี
8. รู้ประวัติพื้นเพเดิม และประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียน
9. พิจารณาสังเกตดูผู้เรียนในขณะที่เขามีบทบาทอยู่ในชีวิตจริงภายในกลุ่มชนหรือสังคมสามารถรู้เท่าทันและเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาแสดงออกในขณะนั้น ๆ ว่าเป็นผู้มีปัญหาหรือไม่อย่างไร มองเห็นสาเหตุแห่งปัญหานั้นและพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือแก้ไขได้ทันที
10. รู้ชัดเข้าใจแจ่มแจ้งและแน่ใจว่าผลสัมฤทธิ์ที่เป็นจุดหมายนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร และตนเองสามารถกระทำผลสัมฤทธิ์นั้นให้เกิดขึ้นได้จริงด้วย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิดของ ระพีพันธ์ โปธิศรี และ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของครูในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ควรมี 4 ด้าน คือ

1. ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน
2. ด้านความรู้เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ที่ใช้สอน
3. ด้านเทคนิคการสอนและสื่อการเรียนการสอน
4. ด้านประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ความหมายจิตวิทยาการเรียนการสอน

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2541:1) ให้ความหมายจิตวิทยาการเรียนการสอนเป็น วิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนในการเรียนการสอนในชั้นเรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

Harace B. Englishs and C. Engliabc (1970 : อ้างถึงในพรณี ชเจนจิต. 2538 : 25) ได้ให้ความหมาย จิตวิทยาการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวกับนักเรียนมาจัดเป็นรูปแบบที่หลากหลาย และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2545 : 66) ได้ให้ความหมายว่าจิตวิทยาการเรียนการสอนเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในทางจิตวิทยานั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ เพื่อให้เข้าใจสาเหตุของพฤติกรรม อันจะช่วยให้สามารถพยากรณ์หรือคาดคะเนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ และสามารถควบคุมให้บุคคลมีหรือไม่มีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้

สรุปได้ว่า จิตวิทยาการเรียนการสอน หมายถึง การทำความเข้าใจในตัวผู้เรียน ด้านร่างกาย จิตใจ ด้านสังคมและสติปัญญา เกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษาและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ความสำคัญของจิตวิทยาการเรียนการสอน

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2541 : 4-14) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของจิตวิทยาการศึกษาต่ออาชีพครู วิชาจิตวิทยาการศึกษาสามารถช่วยครูได้ในเรื่องต่อไปนี้

1. ช่วยครูให้รู้จักลักษณะนิสัย (Characteristics) ของนักเรียนที่ครูต้องสอนโดยทราบหลักพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพเป็นส่วนรวม
2. ช่วยให้ครูมีความเข้าใจพัฒนาการทางบุคลิกภาพบางประการของนักเรียน เช่น อัตมโนทัศน์ (Self concept) ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเรียนรู้ถึงบทบาทของครูในการที่จะช่วยนักเรียนให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีและถูกต้องได้อย่างไร
3. ช่วยครูให้มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะได้ช่วยนักเรียนเป็นรายบุคคลให้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
4. ช่วยให้ครูรู้จักจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้เหมาะสมแก่วัยและขั้นพัฒนาการของนักเรียน เพื่อจูงใจให้นักเรียนมีความสนใจและอยากจะเรียนรู้

5. ช่วยให้ครูทราบถึงตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น แรงจูงใจ อึดมโนทัศน์ และการตั้งความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียน

6. ช่วยครูในการเตรียมการสอนวางแผนการเรียน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้นักเรียนทุกคนเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงหัวข้อต่อไปนี้

6.1 ช่วยครูเลือกวัตถุประสงค์ของบทเรียน โดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนที่จะต้องสอน และสามารถที่จะเขียนวัตถุประสงค์ให้นักเรียนเข้าใจว่าสิ่งที่ครูคาดหวังให้นักเรียนเรียนรู้มีอะไรบ้าง โดยถือว่าวัตถุประสงค์ของบทเรียนคือสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนทราบว่า เมื่อจบบทเรียนแล้วนักเรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

6.2 ช่วยครูในการเลือกหลักการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยของนักเรียนและวิชาที่สอน และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

6.3 ช่วยครูในการประเมินไม่เพียงแต่เฉพาะเวลาครูได้สอนจนจบบทเรียนเท่านั้นแต่ใช้ประเมินความพร้อมของนักเรียนก่อนสอน ในระหว่างที่ทำการสอน เพื่อจะทราบว่านักเรียนมีความก้าวหน้าหรือมีปัญหาในการเรียนรู้อะไรบ้าง

7. ช่วยครูให้ทราบหลักการและทฤษฎีของการเรียนรู้ที่นักจิตวิทยาได้พิสูจน์แล้วว่า ได้ผลดี เช่น การเรียนรู้จากการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Observational learning หรือ Modeling)

8. ช่วยครูให้ทราบถึงหลักการสอนและวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งพฤติกรรมของครูที่มีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพว่ามีอะไรบ้าง เช่น การใช้คำถาม การให้แรงเสริม และการทำตนเป็นต้นแบบ

9. ช่วยครูให้ทราบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีไม่ได้เป็นเพราะระดับเขาวาน์ ปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่มีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจ (Motivation) ทักษะคิดหรืออึดมโนทัศน์ของนักเรียนและความคาดหวังของครูที่มีต่อตัวนักเรียน

10. ช่วยครูในการปกครองชั้นและการสร้างบรรยากาศของห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน ครูและนักเรียนมีความรักและไว้วางใจซึ่งกันและกัน นักเรียนต่างก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ทุกคนมีความสุขและนักเรียนรักโรงเรียน อยากมาโรงเรียน

3.1.3 หลักจิตวิทยาการเรียนการสอน

ชาลส์ ชมิทซ์ (2548 : 76 - 79) ได้กล่าวถึงหลักจิตวิทยาการศึกษาถือเป็นหลักที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึงก่อนจัดการเรียนการสอน เพราะปัจจุบันข้อค้นพบจากการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการเรียนการสอนมีมากขึ้นบางทฤษฎี แม้ทดลองจากสัตว์แต่ก็สามารถนำไปใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนแก่มนุษย์ได้ ดังนั้น จะกล่าวถึงเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ดังนี้

กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism Theory) กลุ่มนี้พิจารณาพฤติกรรมที่แสดงออกมาของมนุษย์ รวมทั้งเน้นกระบวนการคิดภายในใจด้วยแต่พิจารณาเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงออกมา ในการศึกษาอาศัยการสังเกตพฤติกรรม บางครั้งศึกษาจากสัตว์แต่ก็อ้างอิงมาไว้กับมนุษย์

พาฟลอฟ (Pavlov) ทำการศึกษาสุนัขและค้นพบการเรียนรู้ที่เกิดจากการนำเอาสิ่งเร้าที่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมกับสิ่งเร้าตามธรรมชาติมาเข้าคู่กัน แล้วเกิดการวางเงื่อนไขชนิด Classical Conditioning แล้วสรุปได้ว่าการเรียนรู้เกิดจากความใกล้ชิดระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองทำให้เกิดหลักทางการสอน ดังนี้คือ

1. การเสริมแรง (reinforcement)
2. การลบพฤติกรรม (extinction)
3. สรุปลักษณะที่เหมือนกัน (generalization)
4. การจำแนกสิ่งที่ต่างกัน (discrimination)

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรมีหลัก ดังนี้

1. คนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้รับการวางเงื่อนไขที่สอดคล้องกับความต้องการตามธรรมชาติ

2. สิ่งเร้าที่ได้รับการตอบสนอง ถ้าหากลดลงบ้างและเพิ่มบ้างจะทำให้การตอบสนองดีขึ้น ในขณะที่ลดลงจนงอไปจะไม่มีการตอบสนอง

3. ในขณะที่สิ่งเร้าหากมีการเสริมแรงจะทำให้การตอบสนองดีขึ้น

4. การจำแนกความแตกต่างกับความเหมือนจะทำให้เกิดการตอบสนองได้ดี

5. แม้การตอบสนองจะถูกลบไปแล้วก็สามารถให้สิ่งเร้าเรียกกลับคืนให้ฟื้น

ขึ้นมาได้อีก

วัตสัน (Watson) ทำการศึกษานูทรชายชื่ออัลเบิร์ต (Albert) แล้วได้ข้อสรุปว่าการเรียนรู้เกิดจากความใกล้ชิดระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองโดยไม่จำเป็นต้องมีตัวเสริมแรง ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิด

1. หลักความใกล้ชิด (ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง)
2. หลักการฝึกหัด

กลุ่มนี้ นำสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขมาเข้าคู่กัน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องมีตัวเสริมแรงและวัตสันได้เป็นคนแรกที่ใช้คำว่า พฤติกรรม (Behaviorism)

ธอร์นไดค์ (Thorndike) ได้ทำการศึกษาแมว ค้นพบว่า การเรียนรู้เกิดจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยมีสิ่งเร้าภายนอกมาเป็นตัวเสริมแรง การเรียนรู้เกิดโดยมีการลองผิดลองถูก เมื่อมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองได้ จะเกิดการเรียนรู้ เขาค้นพบกฎการเรียนรู้ 4 กฎ คือ

1. กฎแห่งผล (พอใจก็จะทำอีก)
2. กฎแห่งความพร้อม (เรียนให้ดีเมื่อมีความพร้อม)
3. กฎแห่งการฝึกหัด (ต้องมีการฝึกหัด ทบทวนบ่อย ๆ)
4. กฎแห่งการใช้ (คนจะเรียนรู้ได้ดีถ้าได้ใช้อย่างสม่ำเสมอ)

เขาตำหนิการลงโทษ และเสนอว่าควรมีการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ เขาได้รียกย่องว่าเป็นบิดาแห่งจิตวิทยาการศึกษา

สกินเนอร์ (Skinner) ทำการศึกษาหนู และค้นพบว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างรางวัลกับการตอบสนอง และระบุว่าการกระทำใดถ้าได้รับการเสริมแรงมีแนวโน้มจะทำพฤติกรรมนั้นอีก คำหนิถึงวิธีการที่ครูมุ่งแต่ผลการเรียนโดยไม่สนใจวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนดี การเรียนรู้เกิดจากการมีสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้นและเกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนต้องลงมือกระทำเอง เชื่อว่าหากได้รับการฝึกอย่างไรก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา นอกจากนี้ มีผู้อ่านแนวความคิดของเขาไปฝึกละครสัตว์และต่อมาเขาได้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปขึ้น โดยอาศัยแนวความคิดดังกล่าว

หลักการเรียนรู้ที่ค้นพบ โดยสกินเนอร์ มีดังนี้

1. ไม่ควรลงโทษ ควรใช้วิธีการให้รางวัลเพราะการลงโทษจะลึ้มเร็ว
2. ควรมีการเสริมแรงเป็นระยะ
3. สิ่งที่เหมาะสมกันควรแยกสอน ถ้านักเรียนแยกถูกควรให้รางวัลทันที

4. จัดเนื้อหาเป็นหน่วยย่อย ๆ เรียงจากง่ายไปยาก
5. บทเรียนสำเร็จรูปเหมาะสำหรับนักเรียนเรียนช้า ผลการเรียนรู้อ่อนหรือมีแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ต่ำ
6. ไม่ควรเสริมแรงพฤติกรรมที่เป็นทางลบ
7. การเสริมแรงแบบแปรเปลี่ยนให้ผลคงทนในระยะยาว

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้จะถูกกำหนดจากประสบการณ์ เมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง พฤติกรรมมนุษย์สามารถปรับระดับได้ สร้างได้โดยมีการวางเงื่อนไข การเสริมแรง ให้รางวัล การลงโทษ แต่ควรเลือกเสริมแรงให้เหมาะกับสถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ครูควรใช้คำถาม (เร้า) เพื่อให้ตอบถูก (ตอบสนอง) แนวความคิดของกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อการศึกษามาก เพราะเป็นต้นกำเนิดหลักการเรียนรู้ของกลุ่มอื่น ๆ สามารถไปปรับใช้กับรูปแบบการสอนได้แทบทุกรูปแบบ

กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) กลุ่มนี้เห็นว่าการเรียนรู้เป็นการรับรู้และหยั่งเห็น (Insight) การศึกษาพฤติกรรมของคนนั้น ควรมองพฤติกรรมที่สังเกตและพฤติกรรมภายในที่มีลักษณะเน้นกระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากการหยั่งเห็น โครงสร้างรวม ๆ เป็นกลุ่ม ๆ ของกระบวนการที่จะแก้ปัญหา นักคิดของกลุ่มนี้ เช่น

โคห์เลอร์ (Kohler) ได้ศึกษาการเรียนรู้ของลิงชิมแปนซี และค้นพบว่าลิงเรียนรู้โดยวิธีการหยั่งเห็น (Insight) เขาประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาเชื่อมโยงกับปัญหาใหม่เกิดความคิดจนแก้ปัญหาได้ ค้นพบหลักการเรียนรู้ว่าจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับประสบการณ์เดิม

เลวิน (Lewin) เขาเป็นผู้ใช้ความคิดรวบยอด (concept) ทางวิชาฟิสิกส์ มาอธิบายชีวิตของคน พบว่าชีวิตคนนั้นมีช่องว่างที่จะเกิดการเรียนรู้ได้ เรียกว่า life space มองพฤติกรรมของคนว่ามีพลังภายในและมีทิศทาง ดังนั้นควรปลูกให้พื้นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา ใช้พฤติกรรมการสอนที่เข้าไปอยู่ใน life space ของนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

บรูเนอร์ (Bruner) บรูเนอร์ได้รับยกย่องว่าเป็น คลาสสิกทางการศึกษา (Classic of Education) เขามองว่า ความรู้เป็นกระบวนการ มิได้เป็นผลผลิต ควรสนใจวิธีการมากกว่าผลกระบวนการก่อให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ควรสอนให้ท่องจำ สอนแต่เนื้อหา แต่ควรสอนให้คิดหาเหตุผล ให้เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ เขาเป็นผู้ค้นพบวิธีการ การจัดการสอนแบบค้นพบ ทั้งสนใจทดลองค้นคว้าวิธีการสอน

แบบค้นพบ (discovery) และการสอบสวน (inquiry) บรูเนอร์เป็นเจ้าของแนวคิดที่ว่า ความพร้อมของนักเรียนสามารถจัดกระทำได้โดยไม่ต้องรอให้เกิดความพร้อมตามธรรมชาติ เขาเชื่อว่า ความถนัดและความสนใจของเด็กเป็นสิ่งที่สามารถเสริมพิเศษให้เกิดความพร้อม

หลักการเรียนรู้ของบรูเนอร์

1. การเรียนรู้จะต้องเกิดความคิดสร้างสรรค์ (intuitive) และต้องเกิดอย่างฉับไว (sharp insight)

2. การทำความเข้าใจ เป็นพื้นฐานที่จะช่วยในการเรียน

3. ต้องจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระเบียบ

4. การตั้งกฎเกณฑ์หรือแนวคิดพื้นฐานจะนำไปสู่การเรียนแบบ

เชื่อมโยง

5. การจัดโครงสร้างและช่วยให้การเรียนอย่างต่อเนื่องไม่เกิดช่องว่างระหว่างความรู้พื้นฐานกับประสบการณ์ใหม่

ครูต้องช่วยให้เห็น โครงสร้างหรือเค้าโครงกระตุ้นให้นักเรียนแก้ปัญหาเองจะทำให้ นักเรียนเป็นนักคิด นักแก้ปัญหาต่อไป นอกจากนี้ คนเรียนรู้ได้จากภาพความจำ การเรียนรู้ จากสัญลักษณ์ได้อีกด้วย กล่าวโดยสรุป บรูเนอร์ (Bruner) เน้นผลงานที่เด็กทำสำเร็จ

อัสเบล (Devid Ausvbel) เป็นผู้ตั้งทฤษฎี Theory of subsumption (การบอก หลักเกณฑ์) เขาเชื่อว่า เด็กจะเรียนได้ดีถ้าหากว่า ความรู้ใหม่มีความหมายและเชื่อมโยงกับ ความรู้เก่า ถ้าหากเป็นความรู้ใหม่ที่ได้เชื่อมโยงกับความรู้เก่า ๆ จะกลายเป็นการสอนความจำ เท่านั้น เป็นการสอนแบบอุปมาน (Deductive teaching) คือให้ทั้งกฎเกณฑ์ผลลัพธ์

สรุปได้ว่า จิตวิทยาการเรียนการสอนนั้นทุกคนมีกระบวนการภายในการคิดควรมี การจัดบทเรียนให้ผู้เรียนตามความสนใจ เน้นนักเรียนแก้ปัญหาเองมากกว่าครูเป็นผู้บอก สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง เหมาะแก่การเข้าใจปัญหา จัดเนื้อหาให้เป็นโครงสร้างของความคิด รวบรวม (concept) ที่สัมพันธ์กัน ให้เนื้อหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างความรู้เดิมกับ ความรู้ใหม่ ควรใช้วิธีการให้นักเรียนค้นพบเอง (discovery) โดยนำเอาวิธีการไปใช้แก้ปัญหา ในชีวิตจริง แนวคิดกลุ่มนี้กำลังมีอิทธิพลต่อวงการศึกษไทยมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะแนว การสอนตามหลักสูตรใหม่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการหรือเน้นวิธีการมากกว่าตัวเนื้อหา

3.1.4 การนำจิตวิทยาการเรียนการสอนไปใช้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 73 -100) ได้กล่าวถึง การนำจิตวิทยาไปใช้ในการเรียนการสอน โดยครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน และควรจัดกระบวนการเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน ดังนี้

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้

แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล

5. นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
6. นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
8. นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
9. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 12-15) ได้กล่าวถึงการให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างไร้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความพร้อม รวมทั้งสามารถ

ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 21) ระบุว่า ครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องความขัดแย้งทางความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กรและสังคมเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์หาทางแก้ไข โดยเฉพาะศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษโดยการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การนำจิตวิทยาการเรียนการสอนไปใช้เป็นการช่วยให้เยาวชนได้รับการพัฒนาทุกด้านทั้งทางด้านเชาวน์ปัญญา และทางบุคลิกภาพ เพื่อช่วยให้เยาวชนมีความสำเร็จในชีวิต ทุกประเทศจึงหาทางส่งเสริมการศึกษา ให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานความเป็นเลิศ ความรู้เกี่ยวกับ จิตวิทยาการศึกษาจึงสำคัญในการช่วยทั้งครูและนักศึกษาผู้มีความรับผิดชอบ ในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ด้านความรู้เนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ที่ใช้สอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 12-20) ได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาษาไทย มี 5 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟัง และดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์ มี 6 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 1.2 : เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่าง ๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.3 : ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.4 : เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้

สาระที่ 2 การวัด

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค 2.2 วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค 2.3 แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ 3 เรขาคณิต

มาตรฐาน ค 3.1 : อธิบายและวิเคราะห์รูปร่างเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค 3.2 : ใช้การนึกภาพ (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหาได้

สาระที่ 4 พีชคณิต

มาตรฐาน ค 4.1 : อธิบายและวิเคราะห์แบบรูป (pattern) ความสัมพันธ์และฟังก์ชันต่าง ๆ ได้

มาตรฐาน ค 4.2 : ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และแบบจำลองทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ แทนสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหาได้

สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

มาตรฐาน ค 5.1 : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ค 5.2 : ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ค 5.3 : ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ 6 ทักษะ / กระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ค 6.1 : มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค 6.2 : มีความสามารถในการให้เหตุผล

มาตรฐาน ค 6.3 : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ

มาตรฐาน ค 6.4 : มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้

มาตรฐาน ค 6.5 : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์ มี 8 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1 : เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 : เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 : เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 : เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลายการเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 : เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงานปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 : เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 : เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 : เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ใน

ช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มี 5 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลัก ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่าง สันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้ง เศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุ เป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุขศึกษาและพลศึกษา มี 5 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1 : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2 : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการศึกษา

สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ มี 3 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 : เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

การงานอาชีพและเทคโนโลยี มี 5 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง 1.2 : มีทักษะ กระบวนการทำงาน และการจัดการการทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ 2 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3 การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการ และความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของ เครื่องใช้วิธีการ เชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยี ในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ

สาระที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1 : เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 5 เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1 : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมีความคิดสร้างสรรค์

ภาษาต่างประเทศ มี 4 สาระ ประกอบด้วย

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึก และความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูลความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของคน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มจะกำหนดไว้ในเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมดจำนวน 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ฯลฯ ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนในการเรียนรู้ตาม

ความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สำหรับนักเรียนในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพ

3.3 ด้านเทคนิคการสอน และสื่อการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 ความหมายของคำว่า เทคนิคการสอน

สุวิทย์ หิรัญกานนท์ และคนอื่นๆ (2540 : 258) อธิบายว่า เทคนิคการสอนหมายถึง แบบอย่างหรือเทคนิคการสอน การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของครู เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ ช่างซึ่ง และมีเจตคติที่ถูกต้องตามลำดับเรื่องที่ครูสอน วิธีการดังกล่าวมีหลายวิธีที่ต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัย โอกาสและสิ่งแวดล้อมตามสถานการณ์นั้น ๆ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 95) ระบุว่า เทคนิคการสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ทิตนา แจมมณี (2543 : 7) กล่าวว่า เทคนิคการสอน คือขั้นตอนในการดำเนินการสอนให้สำเร็จด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญ อันเป็นลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้

ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548 : 210-213) คำว่าเทคนิคการสอน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Teaching Method ความหมายเดิม มีลักษณะเป็นวิธีการต่างๆ ไปหรือวิธีการหลักๆ สำหรับนำไปใช้ในการสอน ขอบกตัวอย่าง เช่น ถ้าเปรียบเทียบการสอนมวยไทยก็เปรียบได้กับแม่ไม้ ซึ่งผู้เป็นนักมวยจะต้องอาศัยแม่ไม้ไปใช้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ไปสร้างลูกไม้ของตนเอง จึงจะเป็นนักมวยที่มีความเก่งกาจเหนือคู่ต่อสู้ได้

ดังนั้นจากการกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เทคนิคการสอน คือขั้นตอนหรือกิจกรรมของวิธีการหลักที่เป็นแนวทางให้ผู้สอนได้นำไปประยุกต์ใช้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในสถานการณ์จริง ความพร้อมของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมของการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความคาดหวังที่กำหนดไว้

3.3.2 ความสำคัญของเทคนิคการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 1) ได้กล่าวว่า เทคนิคการสอนมีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะการเรียนรู้ที่มีระบบการสอนที่ดี ย่อมทำนายความสำเร็จของการสอนได้ดีด้วย เทคนิคการสอนเป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และมีทักษะจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความหมาย มีคุณค่า เป็นการประหยัดเวลา และป้องกัน

ความสูญเปล่า เนื่องจากการสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่มาจากวิทยาการของศาสตร์ที่มีเนื้อหาสาระ และวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัย เป็นพัฒนาการต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นความรู้ใหม่ ๆ ทั้งด้านรูปแบบการเรียนของผู้เรียน รูปแบบการสอน เทคนิควิธีการการจัดปัจจัยและกระบวนการในวิธีการต่าง ๆ การสอนจึงทำนายความสำเร็จจากการสอนได้อย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 13) ได้กล่าวว่า เทคนิคการสอนเป็นปัจจัยจำเนาะระดับของครู ทำให้ครูสามารถใช้การสอนพัฒนาตนเอง จนสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพได้ ส่งผลให้มาตรฐานวิชาชีพของครูสูงขึ้น ในขณะเดียวกันคุณภาพการศึกษาของชาติก็ยกระดับสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เกิดสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาวิชาชีพและพัฒนาผู้เรียนให้เจริญก้าวหน้า

ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548 : 72-73) ได้กล่าวว่าหลักในการจัดการเรียนการสอน และการเลือกใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ส่วนด้วยกัน โดยเฉพาะครูและนักเรียน ซึ่งต้องจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย การจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายของการให้การศึกษาได้ จะต้องเข้าใจความคิด ประชญาการศึกษาจึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ความสำคัญของเทคนิคการสอน หมายถึง ความพยายามทั้งปวงของครูที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพครูเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพอย่างเต็มที่สูงสุด ในพัฒนาการทุกด้านของแต่ละคนอย่างเต็มที่ เพื่อเกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3.3 เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2538 : 18) แบ่งวิธีการสอนออกเป็น

1. การสอนเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย เทคนิคการสอนแบบอุปนัย การสอนโดยวิธีนิรนัย การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน
2. การสอนเป็นกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มปฏิบัติงาน กลุ่มช่วยเรียน กลุ่มวิเคราะห์ปัญหา กลุ่มระดมความคิด กลุ่มแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ การรวมกลุ่มอภิปรายแบบเปิด การรวมกลุ่มพิจารณาประเด็นย่อย การจัดกลุ่มสัมมนา
3. การสอนรายบุคคล เช่น การสอนแบบรายบุคคล การสอนโดยแนะนำเป็นรายบุคคล

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 96) กล่าวว่า วิธีสอนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เทคนิคการสอน แบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher - Centered Method) เป็นวิธีสอนที่ครูเป็นผู้จัดและดำเนินกิจกรรม เป็นการสื่อสารทางเดียว โดยมีผู้สอนเป็นศูนย์กลางของการเรียน ตัวอย่างของวิธีสอนแบบนี้ เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย แบบสาธิต แบบใช้คำถาม แบบใช้หนังสือเรียน

2. เทคนิคการสอน แบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil - Centered Method) เป็นวิธีสอนที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูช่วยเหลือให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน ตัวอย่างของวิธีสอนแบบนี้ เช่น วิธีสอนแบบทำกิจกรรม แบบบทบาทสมมติ แบบวิทยาศาสตร์ แบบทดลอง ฯลฯ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 167-168) กล่าวว่า แบ่งการสอนออกใช้ 2 ส่วนด้วยกันคือ

1. การสอน โดยยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เช่น การสอนแบบบรรยาย การสอนโดยการใช้คำถาม และการสอนแบบสาธิต
2. การสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การสอนโดยให้ผู้เรียนฝึกฝนและเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนแบบเป็นรายบุคคล และการผสมผสานการสอนแบบต่าง

สรุปได้ว่า ประเภทของเทคนิคการสอน มีหลายประเภท เช่น การใช้จำนวนผู้เรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย และกลุ่มที่เรียนคนเดียว เรียกว่าวิธีการสอนเป็นรายบุคคล การใช้กิจกรรมเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เรียกว่าวิธีสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง ใช้สื่อเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ก็เรียกว่า เทคนิคการสอน แบบชุดการเรียนการสอนโดยครูต้องรู้จักเลือกเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3.3.4 หลักในการเลือกวิธีการสอน

ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี (2545 : 12-13) ในการเลือกใช้เทคนิคและการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีมากมายทั้งนี้การนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ให้ผู้เรียนจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ก่อให้เกิดกระบวนการคิด การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น

1. การเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา

2. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย
3. การเรียนการสอนแบบบูรณาการ
4. การเรียนรู้โดยการค้นคว้าด้วยตนเอง
5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ
6. การเรียนรู้จากการทำโครงการ
7. การเรียนรู้โดยวิธีการณศึกษา
8. การเรียนรู้จากห้องปฏิบัติการทางภาษา
9. การเรียนรู้จากห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์
10. การเรียนรู้จากห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์
11. การเรียนรู้จากห้องสมุด

สรุปได้ว่า หลักในการเลือกวิธีสอน เป็นการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและวิธีการหลายรูปแบบ ก่อให้เกิดกระบวนการคิดสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างเหมาะสมตามความสามารถความสนใจเกิดความคงทนในการเรียนรู้

3.3.5 ความหมายของสื่อการเรียนการสอนสื่อ (Media) เป็นคำที่มาจากภาษาลาตินว่า “Medium” แปลว่า “ระหว่าง” (Between) หมายถึง สื่อ ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ทำการติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับ สามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์

จิวรรณ จันทร์เทพย์ (2543 : 18) ระบุว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ หรือวิธีการใด ๆ ที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทักษะ และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียนสื่อแต่ละชนิดจะมีคุณค่าและคุณสมบัติพิเศษในตัวเอง สามารถแสดงความหมายที่เหมาะสมกับเนื้อหา และเทคนิควิธีการใช้อย่างมีระบบ

สมพร จารุณี (2540 : 40) ระบุว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่จะช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูลความรู้ไปสู่ผู้เรียน ช่วยอธิบายขยายความให้เข้าใจบทเรียนได้ง่าย บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 79) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง วิดยู โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผ่นภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ใช้เป็นสิ่งที่ส่งเป็นช่องทางสำหรับการสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน สามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างดี

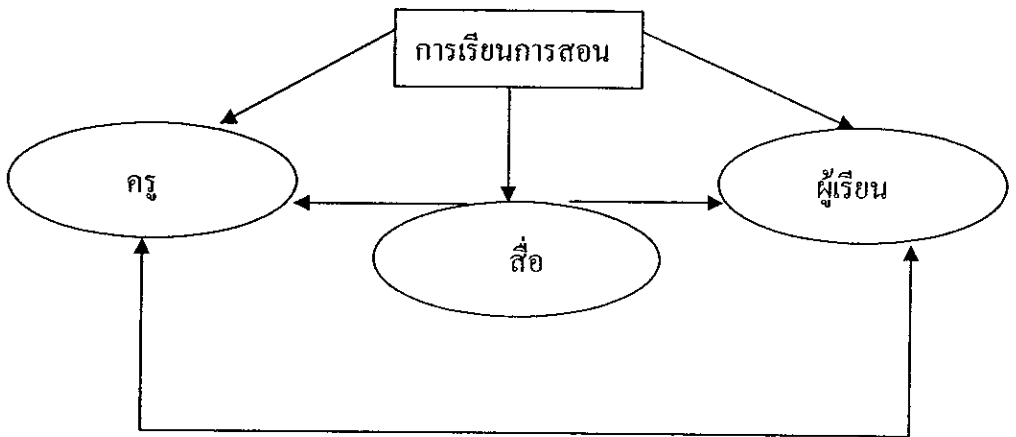
สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการหรือกระบวนการที่สื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ให้มีความรู้สึก ความสนใจ เกิดทักษะประสบการณ์ ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ได้

3.3.6 ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

สถานีวิทยุ กายาผาด (2538 : 124-125) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นจากประสบการณ์ที่มีความหมายในรูปแบบต่าง ๆ
2. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยใช้เวลาน้อยลง
3. ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนและมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง
4. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ มั่นใจ และจดจำได้นาน
5. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนรู้
6. ช่วยให้ผู้เรียนเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ ในการเรียนรู้ได้ เช่น จับข้อนี้ให้ง่ายขึ้น เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เคลื่อนไหวเร็วให้ดูช้าลง เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น เล็กให้ใหญ่ และอยู่ไกลมาศึกษาในห้องเรียนได้
7. ช่วยลดการบรรยายของผู้สอนลง
8. ช่วยลดการสูญเปล่าทางการศึกษาลง และช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยให้อาจารย์สอนสอนทดสอบลดน้อยลง

ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548 : 417-418) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ประดุจเสาหลักของการสอน เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย มีประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพ มีความเกี่ยวข้องกัน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ของสื่อกับการเรียนการสอน
(ที่มา : ชาอู๋ชัย ยมดิษฐ์ , 2548 : 417-418)

3.3.7 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 3-10) ได้กล่าวถึง สื่อการเรียนการสอนแบ่งออกได้ 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การแสดงปฏิสัมพันธ์ (ทั้งคำพูดและไม่ใช้คำพูด) ของจริง ภาพ สัญลักษณ์ ตัวหนังสือ และเสียงบันทึก

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 80) กล่าวถึงแนวคิดของ คีฟเฟอร์ (Kieffer) ว่าแบ่งสื่อออกได้ 3 ประเภท คือ

1. สื่อประเภทใช้เครื่องฉาย (Projected Aid)
2. สื่อประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย (Non projected Aid)
3. สื่อประเภทเครื่องเสียง (Audio Aids)

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 79-80) นำแนวคิดในการจำแนกสื่อของเดล (Dale) มาเสนอว่า สื่อการสอนจำแนกเป็นกรวยประสบการณ์ได้ 11 ชั้น คือ

แผนภูมิที่ 2 กรวยประสบการณ์สื่อการสอน
(ที่มา : กิดานันท์ มลิทอง , 2540 : 80)

1. ประสบการณ์ตรง เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากของจริง หรือด้วยการกระทำของตนเอง เช่น การจับต้อง การเห็น เป็นต้น
2. ประสบการณ์รอง เป็นการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียน เรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด อาจเป็นการจำลองก็ได้
3. ประสบการณ์นำกิจกรรมหรือการแสดง เป็นการแสดงบทบาทสมมุติหรือการแสดงละคร เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ในเรื่องที่มีข้อจำกัดด้วยยุคสมัยแห่งเวลาและสถานที่ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม เป็นต้น
4. การสาธิตเป็นการแสดงหรือกระทำประกอบคำอธิบาย เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น
5. การศึกษานอกสถานที่เป็นการให้ผู้เรียน ได้รับและเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ภายนอกสถานที่เรียน เช่น การเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

6. นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงของต่าง ๆ การจัดป้ายนิเทศ ฯลฯ เพื่อให้สาระประโยชน์ความรู้และให้ประสบการณ์แก่ผู้ชม โดยการนำประสบการณ์หลายอย่างมาผสมผสานกันให้มากที่สุด

7. โทรทัศน์ โดยใช้ทั้งโทรทัศน์การศึกษาและโทรทัศน์การสอน เพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน หรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ทางบ้านสามารถใช้ส่งได้ทั้งในระบบวงจรปิดและวงจรเปิด การสอนควรเป็นการสอนสด หรือบันทึกลงวิดีโอทัศน์ก็ได้

8. ภาพยนตร์เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียงโดยใช้ประสาทตาและหู

9. การบันทึกเสียง วิทยู ภาพนิ่ง การบันทึกเสียงอาจเป็นทั้งในรูปแบบของแผ่นเสียงหรือเทปบันทึกเสียง วิทยูเป็นสื่อที่ใช้เฉพาะเสียง ส่วนภาพนิ่งอาจเป็นรูปภาพ สไลด์ โดยเป็นภาพวาด ภาพถ่าย หรือภาพเหมือนจริงก็ได้ ข้อมูลที่อยู่ในสื่อขั้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนที่ถึงแม้จะอ่านหนังสือไม่ออก แต่ก็สามารถจะเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวที่สอนได้ เนื่องจากเป็นการฟังหรือดูภาพเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องอ่าน

10. ทัศนสัญลักษณ์ เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัญลักษณ์แทนความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ หรือข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้

11. วจนลักษณ์ เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นนามธรรมที่สุด ได้แก่ตัวหนังสือในภาษาเขียนและเสียงของคำพูดในภาษาพูด

3.3.8 หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

เครื่องมือเทคโนโลยีทางการศึกษา และสื่อการสอนทุกอย่าง จัดว่าเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน และช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ถ้านำมาใช้ไม่ถูกหรือขาดการเตรียมการที่ดี อาจเป็นผลเสียต่อการเรียนการสอนได้เช่นกัน ดังนั้นการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีหรือสื่อการสอนทุกอย่าง จึงต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ทักษะของครูผู้ใช้ ซึ่งจะต้องใช้ให้ตรงกับลักษณะของผู้เรียน เนื้อหาวิชา และอื่น ๆ

วิวรรณ จันทร์เทพ (2543 : 25-28) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนจะมีประโยชน์และคุณค่ามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิด จุดมุ่งหมายความสำคัญของผู้เรียน วิธีใช้ของครู เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้สื่อการสอนเกิดผลดีมากที่สุด ควรดำเนินการตามขั้นทั้ง 4 ดังนี้ คือ การเลือก หรือการวางแผน (Planning) การเตรียม (Preparation) การแสดง หรือการนำเสนอสื่อ (Presentation) และการติดตามผล (Follow-up)

1. การเลือก หรือการวางแผนการใช้สื่อ เป็นการเพิ่มโอกาสของความสำเร็จ ตั้งแต่เริ่มแรกช่วยลดข้อผิดพลาดต่าง ๆ การเตรียมการที่ดีย่อมทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจ ย่อมทำให้การสอน (หรือการกระทำทุกอย่าง) เกิดความสำเร็จได้ ข้อควรคำนึงในการเลือกสื่อการสอน เลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน เลือกให้เหมาะสมกับระดับชั้น เพศ วัย และพื้นภูมิของผู้เรียน เลือกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หรือสภาพการณ์ เช่น ถ้าโรงเรียนไม่มีไฟฟ้าใช้สื่อการสอนประเภทใช้ไฟฟ้าก็ไม่ต้องนำมาพิจารณา หรือถ้าไม่มีห้องฉาย อากาศร้อนอบอ้าว ก็ไม่ควรใช้สื่อที่ต้องใช้ห้องมืด เป็นต้น ควรเป็นสื่อที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการที่จะใช้สื่อได้อย่างกว้างขวาง และ เลือกสื่อที่มีคุณภาพดีที่จะดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

ในการที่ครูจะเลือกสื่อทัศนูปกรณ์ หรือสื่อทัศนกิจกรรมทั้งหลาย มาใช้ประกอบการสอนให้ได้ผลดี ครูต้องมีความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

1. ต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของบทเรียนเป็นอย่างดี
2. ต้องเข้าใจความมุ่งหมายของการนำสื่อทัศนวัสดุมาใช้ประกอบการสอนให้แจ่มแจ้ง
3. ต้องเข้าใจลักษณะของสื่อทัศนวัสดุชนิดต่าง ๆ ว่า สามารถใช้เพื่อสร้างความสนใจให้ความหมายแก่ประสบการณ์ ฯลฯ อย่างไรบ้าง เช่น

กระดาษชอล์ค อาจใช้เพื่อเขียนภาพ ไดอะแกรม แผนภูมิ หัวข้อเรื่อง คำจำกัดความข้อแนะนำ ข้อสรุป การบ้าน เป็นต้น

แผนภูมิ รูปภาพ และไดอะแกรม ใช้เพื่อต้องการจะเน้นแสดงให้เห็นส่วนประกอบ แสดงการเปรียบเทียบ และสถิติที่สำคัญ

ภาพโฆษณา และการ์ตูน เมื่อต้องการสร้างความสนใจ ดึงดูดความสนใจ และแนวทางคลอใจให้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

หนังสือคู่มือ เอกสารเพื่ออ้างอิง ให้ความรู้อันเป็นพื้นฐานและแนะแนวทางต่าง ๆ ของตัวอย่าง หรือของจริง เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเห็นของจริง

หุ่นจำลอง เพื่อแสดงให้เห็นโครงร่างและความสัมพันธ์เกี่ยวกับสิ่งที่มองไม่เห็น หรือไม่อาจนำมาศึกษาได้

ภาพยนตร์ หรือวีดิทัศน์ เมื่อต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง เกิดความประทับใจ ซึ่งของจริงอยู่ไกลเกินไป เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต การให้เห็นถึงขบวนการทำงานของจริงอาจส่งเสียงดังหนวกหูเกินไป

สไลด์หรือฟิล์มสตริป เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเห็นภาพนั้นพร้อมกันทั้งชั้น เพื่อต้องการศึกษารายละเอียดของแต่ละส่วนนาน ๆ

4. ต้องมีความรู้เกี่ยวกับโศดทัศน์วัสดุทั้งหลาย ที่มีอยู่ในโรงเรียนหรือในท้องถิ่น แล้วพิจารณาว่า มีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนอย่างไรบ้าง

5. ผู้สอนมีทักษะในการใช้ การผลิตสื่อชนิดนั้น ๆ เป็นอย่างดี

2. การเตรียมตัว

2.1 การเตรียมตัวครู สิ่งที่ต้องปฏิบัติในการเตรียมตัว ได้แก่ จัดหัวข้อสำคัญ ที่ตั้งใจจะอธิบายหรือพูดให้ผู้เรียนเข้าใจไว้ ซ้อมการใช้วัสดุนั้นจนกระทั่งเกิดความเคยชินและแสดงได้โดยไม่เคอะเขิน ถ้าเป็นพวกเครื่องฉายหรือเครื่องเสียง ควรตรวจดูก่อนว่า ใช้ได้คืออยู่หรือไม่ จัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ไว้ให้พร้อม จัดเรียงลำดับการใช้ก่อนหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้สับสนเวลาใช้ และ บางทีอาจต้องลองซ้อมสอนดูสักครั้งหนึ่ง จับเวลาดูว่า เหมาะสมกับเนื้อหาที่กำหนดไว้หรือไม่

2.2 เตรียมห้องเรียนหรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ จัดเก้าอี้ให้พอให้นักเรียนมองเห็น โดยทั่วหน้า และได้ยินอย่างชัดเจน ตรวจสอบแสงสว่าง การระบายอากาศและอื่น ๆ ถ้ามี ตรวจสอบสิ่งที่จะทำให้เกิดความสนใจของนักเรียนหันเหไปทางอื่นว่ามีบ้างหรือไม่ และตรวจสอบสภาพความพร้อมของเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการใช้สื่อ เช่น ปลั๊กไฟ อุปกรณ์ในการนำเสนอสื่อต่าง ๆ ว่าอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้หรือไม่

2.3 การเตรียมนักเรียน และเมื่อถึงเวลาเรียนก่อนที่จะสอนจริง ครูจะต้องเตรียมนักเรียนให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนลำดับด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สัมพันธ์สิ่งที่จะเรียนใหม่ เข้ากับประสบการณ์หรือภูมิหลังของเด็กที่มีมาก่อนแล้ว ช่วยให้เกิดความสนใจในวัสดุที่ครูเตรียมมาแสดง เพราะความสนใจจะช่วยให้เด็กพยายามเรียนรู้ และมีทัศนคติที่ดี ให้ความรู้อันเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับวัสดุที่จะใช้ เช่น อธิบายศัพท์หรือคำใหม่ ๆ นอกจากนี้แล้วครูจะต้องเตรียมเด็กให้ได้มีส่วนร่วมในการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนนั้นด้วย เช่น เด็กคอยดูข้อเท็จจริงหัวข้อที่สำคัญ ๆ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ ที่เคยเรียนมาแล้ว เทคนิคบางประการ ฯลฯ เป็นต้นซึ่งครูอาจจัดแบ่งงานให้เด็กแต่ละกลุ่มทำตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน

3. การใช้สื่อ

หลักเกณฑ์ในการนำเสนอสื่อ

1. ควรใช้สื่อเรียงตามลำดับก่อนหลังตามที่ได้จัดเตรียมไว้ ยกเว้นแต่เมื่อมีความจำเป็นบังคับ เช่น ระยะเวลาเปลี่ยนไป หรือมีการเปลี่ยนแปลงหัวข้อการสอน ก็อาจปรับแผนการใช้สื่อให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

2. ใช้สื่อในเวลาที่เหมาะสม และที่กำหนดไว้ ถึงแม้ว่า ทัศนวิสัยจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วก็ตาม แต่ก็ควรใช้เวลาในการนำเสนอ ให้เหมาะกับเนื้อหาวิชาด้วย

3. ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมในการใช้สื่อนั้นด้วย เช่น ใช้วัสดุของจริงที่นำติดตัวมาด้วย ให้มีการอภิปรายหรือตอบคำถาม เป็นต้น

4. ในขณะที่กำลังใช้สื่ออยู่ ต้องให้แน่ใจว่า ได้นำเสนอสื่อโดยให้ผู้เรียนได้เห็นสื่ออย่างชัดเจนและทั่วถึง มีการควบคุมระดับเสียงที่พอเหมาะสมควรที่จะได้ยินโดย ทั้งกันไม่ค่อนและไม่ดังจนเกินไป

5. ในขณะที่เสนอสื่ออยู่นั้น ผู้สอนควรมีความสำคัญเป็นอันดับสอง สื่อที่กำลังนำเสนออยู่นั้นผู้เรียนจะต้องให้ความสนใจเป็นอันดับแรก สื่อที่นำเสนอจะเป็น ศูนย์รวมของการอภิปรายดังนั้น ขณะที่ใช้สื่อผู้พูดจึงควรระวัง ไม่อยู่ในตำแหน่งที่บังสื่อและ ไม่ควรหันหลังให้กับผู้เรียน การชี้การแสดงหรือการทำอะไรกับสื่อก็ตาม เมื่อเสร็จแล้ว ควรหันหน้าเข้าหาผู้เรียนเสมอ

6. เว้นจังหวะในการนำเสนอสื่อ ให้แน่ใจว่า ผู้เรียนสามารถเห็นและเข้าใจได้ จะต้องมีการสรุปประเด็นสำคัญ และให้ดูทัศนวิสัยที่เป็นหลักสำคัญซ้ำ

4. การติดตามผล

ในการสอนทุกครั้ง ครูควรมีเวลาเอาไว้ติดตามผล หรือการประเมินผลไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบแน่นอนว่า นักเรียนได้รับความรู้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสขยายความรู้ให้กว้างขวางออกไป โดยใช้ความพยายาม ค้นคว้าหาความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาที่ตนเรียนเพิ่มเติม และเพื่อช่วยให้ครูได้ปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ในการติดตามผลหรือการประเมินโดยทั่วไปแล้ว มีหลายวิธี เช่น การสังเกต การทดสอบ ทั้งปากเปล่าและข้อเขียน การเขียนรายงาน รวมทั้งการทำงาน อื่น ๆ ที่ครูมอบหมายให้ทำด้วย และการสัมภาษณ์

สรุปได้ว่า หลักการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นวางแผนการใช้สื่อ ประกอบด้วยเตรียมตัวผู้สอน สื่อ ผู้เรียน สถานที่ ขั้นใช้สื่อ ประกอบด้วยการใช้ตามขั้นตอน การปรับสภาพการณ์ให้เหมาะสม การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้ ขั้นประเมินผลการใช้ ได้แก่ การประเมินว่าใช้ตามขั้นตอนหรือไม่ เหมาะสมเพียงใด เกิดสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

3.4 ด้านการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 ความหมายการประเมินผลตามสภาพจริง

เริงชัย จงพิพัฒนสุข (2546 : 31) ได้กล่าวถึง การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง ผู้สอนสังเกตการณ์ทำงานภารกิจ (performance task) ของผู้เรียนแต่ละงาน แต่ละ โครงการงานตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ (ซึ่งรวมถึงการเตรียมการและการรายงานผลการทำงาน) และให้คะแนนการทำงานแต่ละขั้นตอนในขณะที่ปฏิบัติจริง รวมทั้งผลงานตามเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนด

สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ (2544 : 93) ได้กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นวิธีการที่ออกแบบมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริงแห่งโลกปัจจุบัน เป็นงานที่นักเรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (performance) เป็นกระบวนการเรียนรู้ (process) ผลผลิต (products) และเพิ่มสะสมงาน (portfolio) เป็นการประเมินที่ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายวิธี ตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อตรวจสอบคุณภาพของงานหรือของโปรแกรมวิชา

สุวิทย์ มูลคำ (2544 : 24) ได้กล่าวถึงการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงหมายถึง การวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานในด้านสมองหรือการคิด และจิตใจผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมา ตามสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ โดยพยายามตอบคำถามว่าผู้เรียนทำอะไรและทำไมจึงทำอย่างนั้น การได้ข้อมูลว่า “ว่าเขาทำอะไร และทำไม” จะช่วยให้ผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและการสอนของผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและทำให้เกิดความอยากในการเรียนรู้ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 53) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลตามสภาพจริง ไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาประกอบการตัดสินใจผลการเรียนของผู้เรียน

2. เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม
วิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึง การค้นหาพฤติกรรมที่แท้จริงใน
ด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และลักษณะนิสัยที่ซับซ้อนของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย
โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถออกมาได้อย่างอิสระ เป็นกระบวนการที่
เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับชีวิตและประสบการณ์ประจำวัน โดยมุ่งให้ผู้เรียนประเมินตนเอง
โดยการสะท้อนความรู้สึกร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการ
พัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน และเพื่อพัฒนาการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

3.4.2 ความสำคัญการประเมินผลการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 24) ได้กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ระบุว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้
พัฒนาผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และ
ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน
เกิดพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัด
การศึกษาจะต้องจัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของ
สถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐาน
เดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดผลและประเมินผลในระดับ
ต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับชั้นเรียน
2. ระดับสถานศึกษา
3. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา
4. ระดับชาติ
5. การประเมินภายนอก

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้า
ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจาก
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการวัดและการประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่
หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้
ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดย
ประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมผลงานจากโครงการหรือแฟ้ม

สะสมงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการและค้นหาข้อมูล เกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้อะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบความก้าวหน้าความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

3.4.3 วิธีการประเมินการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 1-3) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

1. การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม

1.1 การประเมินก่อนเรียน

1.1.1 การประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน

1.1.2 การประเมินความรอบรู้ในเรื่องที่จะเรียนก่อนการเรียน

1.2 การประเมินระหว่างเรียน

1.2.1 วางแผนการเรียนรู้และการประเมินผลระหว่างเรียน

1.2.2 เลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงานหรือ กิจกรรมหลัก

ที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ

หลักที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ

1) การประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล

2) การประเมินจากการปฏิบัติ (performance assessment)

3) ประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment)

4) การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment)

1.2.3 กำหนดสัดส่วนการประเมินระหว่างเรียน กับการประเมินผล

ปลายภาคหรือปลายปี

1.2.4 จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน

2 การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน

2.1 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน

- 2.2 แนวการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  - 2.2.1 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม
  - 2.2.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น
- 2.3 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.3.1 แต่งตั้งกรรมการพัฒนาและประเมิน
  - 2.3.2 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา
  - 2.3.3 กำหนดแนวทางการพัฒนา
  - 2.3.4 ดำเนินการประเมินผู้เรียนรายภาค
  - 2.3.5 การประมวลผล การประเมินรายภาค
  - 2.3.6 การแจ้งผลและการซ่อมเสริม
  - 2.3.7 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น
  - 2.3.8 การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ
  - 2.3.9 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ

วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์ (2542 : 53-54) ได้กล่าวว่า วิธีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน คือ การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพราะเป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน และเป็นข้อมูลสามารถนำมาใช้ ตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี เมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง แบบทดสอบ วัดความสามารถจริงการ รายงานตนเอง และเพิ่มสะสมผลงาน ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง ดังนี้

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อมๆกันกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลาที่ทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชน
2. เป็นการประเมินที่เน้นพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริงๆ
3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง

6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกด้าน ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชนอย่างต่อเนื่อง
7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลายๆด้านของผู้เรียน
8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง(ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) เช่น การวิเคราะห์การสังเคราะห์
9. ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง

วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล (2544 : 50) ได้กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงส่วนใหญ่เป็นการประเมินที่เน้นการประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) โดยมีแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นนวัตกรรมการประเมินที่สำคัญ และส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนการสอนสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนี้

1. การสังเกตเป็นวิธีการประเมินที่ง่าย สามารถทำได้ทุกเวลา และสถานการณ์ โดยมีหรือไม่มีเครื่องมือการสังเกตก็ได้
2. การสัมภาษณ์ ควรมีการเตรียมคำถามง่าย ๆ ล่วงหน้าซึ่งสามารถทำได้อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
3. การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณลักษณะและพฤติกรรม
4. แบบทดสอบวัดความสามารถจริง เป็นคำถามลักษณะปลายเปิดเน้นให้ผู้เรียนตอบสนองข้อคำถามในลักษณะการนำความรู้ไปใช้หรือสร้างความรู้ใหม่จากความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เดิม
5. การรายงานตนเอง เป็นการให้นักเรียนพูด หรือ เขียนบรรยายสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ วิธีการทำงานและคุณลักษณะของผลงาน
6. แฟ้มสะสมงานหรือแฟ้มผลงานดีเด่น (Portfolio) เป็นตัวอย่างผลงานดี ๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เลือกและรวบรวมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ ความสนใจ ความถนัด ความพยายาม ความก้าวหน้า ความสำเร็จใน

เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือมากกว่าในเพิ่มสะสมงาน อาจเกิดจากการรวบรวมผลงานจากการประเมินผล

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานในระดับชั้นเรียน การประเมินกิจกรรมการประเมินคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงข้อความและเจตนารมณ์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผล เพื่อการพัฒนาการการปฏิบัติจริงที่มีกระบวนการบูรณาการทักษะที่ซับซ้อน หลากหลาย สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ออกมาดังนั้นการประเมินผลแนวนี้นี้จึงสมควรอย่างยิ่งที่ให้นำมาใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

4. บริบทเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

4.1. จำนวนสถานศึกษา 327 แห่ง จำแนกตามระดับการศึกษาที่จัดสอน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2548) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาที่จัดสอน

ระดับการศึกษาที่จัดสอน	สพท.มก. เขต 1		
	รัฐ (แห่ง)	สข. (แห่ง)	รวม
1. อนุบาลอย่างเดียว	-	11	11
2. อนุบาล – ประถมศึกษา	229	1	230
3. อนุบาล – ม.ต้น	55	1	56
4. อนุบาล – ม.ปลาย	-	1	1
5. ม.ต้น – ม.ปลาย	28	1	29
6. ปวช. – ปวส.	-	-	-
รวม	312	15	327

4.2. จำนวนสถานศึกษาในสังกัด สพท.มค. เขต 1	จำนวน 327 โรงเรียน ดังนี้
2.2.1 โรงเรียนประถมศึกษา (สังกัด สปช. เดิม)	จำนวน 284 โรงเรียน
2.2.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา (สังกัดสามัญเดิม)	จำนวน 28 โรงเรียน
2.2.3 โรงเรียนเอกชน	จำนวน 15 โรงเรียน
4.3. จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น 5,077 คน ดังนี้	
4.3.1 ข้าราชการครู	จำนวน 4,473 คน
4.3.2ศึกษานิเทศก์	จำนวน 40 คน
4.3.3 ข้าราชการพลเรือนสามัญ	จำนวน 101 คน
4.3.4 ลูกจ้างประจำ	จำนวน 309 คน
4.3.5 ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน 154 คน
4.4 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2548 มีดังนี้	
4.4.1 ระดับก่อนประถมศึกษา	จำนวน 9,194 คน
4.4.2 ระดับประถมศึกษา	จำนวน 37,915 คน
4.4.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน 18,899 คน
4.4.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน 8,411 คน
4.4.5 ปวช. 1-3	จำนวน - คน
4.4.6 ปวส. 1-2	จำนวน - คน
รวมทั้งสิ้น	74,419 คน

4.5 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียน ในสังกัด ประจำปีการศึกษา 2547 โดยจัดสอบประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2548 และจัดสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อวันที่ 19-20 มกราคม 2548 โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. ประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. กำกับ ติดตาม และควบคุมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพของสถานศึกษา

3. เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1

เครื่องมือ เป็นแบบทดสอบมาตรฐานของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอบ 3 วิชา (ภาษาไทย, คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอบ 4 วิชา (ภาษาไทย, คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สอบ 5 วิชา (ภาษาไทย, คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, สังคมศึกษาฯ และภาษาอังกฤษ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สอบ 9 วิชา (ความถนัดทางการเรียน, ภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ, สังคมศึกษาฯ, วิทยาศาสตร์กายภาพ, เคมี, ชีววิทยา, ฟิสิกส์ และคณิตศาสตร์)

4.6 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำแนกตามระดับชั้น ได้ดังนี้
ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คุณภาพผู้เรียน (ร้อยละ)		
			ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	40	16.02	14.92	58.53	26.55
คณิตศาสตร์	40	14.12	16.25	61.07	22.68
วิทยาศาสตร์	40	13.46	31.87	51.21	16.92

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คุณภาพผู้เรียน (ร้อยละ)		
			ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	40	18.370	30.82	56.53	12.65
คณิตศาสตร์	40	17.525	37.35	41.17	21.49
วิทยาศาสตร์	40	17.472	22.29	64.06	13.66
ภาษาอังกฤษ	40	16.405	33.13	55.72	11.15

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คุณภาพผู้เรียน (ร้อยละ)		
			ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ภาษาไทย	40	15.302	26.87	72.65	0.49
คณิตศาสตร์	40	14.344	28.32	69.45	2.23
สังคมศึกษาฯ	40	16.474	32.11	57.91	9.99
วิทยาศาสตร์	40	14.502	44.42	52.09	3.49
ภาษาอังกฤษ	40	14.325	37.83	52.86	9.31

ตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คุณภาพผู้เรียน (ร้อยละ)		
			ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ความถนัดทางการเรียน	100	44.42	-	-	-
ภาษาไทย	50	26.28	10.81	62.79	26.40
ภาษาอังกฤษ	50	17.40	45.00	51.28	3.72
สังคมศึกษาฯ	40	17.39	36.86	55.81	7.33
วิทยาศาสตร์กายภาพ	50	21.16	17.74	70.97	11.29
เคมี	40	13.99	54.83	34.83	10.34
ชีววิทยา	40	17.78	35.92	57.14	6.94
ฟิสิกส์	40	13.52	37.01	57.55	5.44
คณิตศาสตร์	40	14.54	34.97	53.88	11.16

4.7 นโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักในการจัด และส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษา และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล

พันธกิจ

1. จัด ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชากรวัยเรียนมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
2. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร
3. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานและการจัดกระบวนการเรียนรู้
4. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ
5. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา
6. ยกย่องคุณภาพของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพและมุ่งสู่มาตรฐานสากล

ประเด็นยุทธศาสตร์

การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าประสงค์

ทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างเท่าเทียม ทั่วถึงและมีคุณภาพ

ตัวบ่งชี้

1. จำนวนนักเรียนก่อนประถมศึกษา (4-6 ปี)	17,892 คน
2. จำนวนนักเรียนภาคบังคับ	52,658 คน
3. จำนวนนักเรียน ม. ปลาย	16,510 คน
4. ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านการประเมินระดับชาติในระดับดี 50%	

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างความเสมอภาคและเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 เร่งปฏิรูปการศึกษานุเคราะห์ และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรมที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้แบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ 4 จัดการรวมนเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาสถานศึกษาให้มีการประกันคุณภาพภายใน อย่างมีระบบและ
ต่อเนื่อง เพื่อพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

พิเชษฐ สุทธิวิรัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาบุคลากร
ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความต้องการในการพัฒนาบุคลากรโรงเรียน
ประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการด้านการพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติมากที่สุด
รองลงมาคือด้านการพัฒนาโดยการส่งไปศึกษาต่อด้านการพัฒนาโดยกระบวนการบริหารและ
ด้านการฝึกอบรม

นิวัฒน์ อนันทะวัน (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาครูตาม
ทัศนะของครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในเขตการศึกษา 10 พบว่า ความต้องการในการ
พัฒนาอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการศึกษาต่อ มีความต้องการอยู่ในระดับปาน
กลาง โดยแยกตามตัวแปร ได้ดังนี้ ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปี
ขึ้นไป มีความต้องการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา
และด้านการจูงใจ ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 10 ปี มีความต้องการอยู่ในระดับปาน
กลาง ครูที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการในการพัฒนาอยู่ใน

ระดับมาก ยกเว้นด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษาต่อ ด้านการดูงาน มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

บัญญัติ โพรเสนา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาโดยกระบวนการบริหาร ด้านการพัฒนาโดยการส่งไปศึกษาต่อ และด้านการฝึกอบรม ตามลำดับ ยกเว้นครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการด้านการส่งไปศึกษาต่ออยู่ในระดับปานกลาง

ยุทธศาสตร์ โยธะพล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยส่วนรวมแล้วมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ ด้านการประชุม ด้านการนิเทศภายใน ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาจำแนกตามตัวแปรสถานภาพและขนาดของโรงเรียน พบว่า ทุกตัวแปรมีระดับความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ตัวแปรโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความต้องการการศึกษาต่ออยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาโดยส่วนรวมพบว่า ความต้องการพัฒนาของบุคลากรครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกัน พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการศึกษา และด้านการนิเทศภายใน บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

นารีรัตน์ ตั้งสกุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาบุคลากรโดยกระบวนการบริหารตามทัศนะของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ผู้บริหารและครูมีความต้องการในการพัฒนาโดยกระบวนการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ผู้ปฏิบัติการสอนมีความต้องการพัฒนาในด้านการนิเทศ ด้านการจัดหาหรือจัดทำเอกสารแนะนำการปฏิบัติ ด้านการไปศึกษาดูงาน และด้านการการจัดอบรมสัมมนาในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหาร

กฤษมา วรรณวงศ์ (2542 : บทคัดย่อ) การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการพัฒนาบุคลากรศูนย์การเรียนนอกโรงเรียนจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการพัฒนาบุคลากร โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน โดยมีรายชื่อที่ดำเนินการอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ชื่อ

ในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการศึกษา ได้แก่ จัดให้มีการส่งเสริมบุคลากรได้ศึกษาต่อเพื่อเลื่อนวิทยฐานะให้การส่งเสริมบุคลากรได้ศึกษาต่อทุกประเภทตามระเบียบกำหนด ด้านการฝึกอบรมได้แก่ให้มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติให้สูงขึ้น จัดให้มีการอบรมและนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนและการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม สัมมนา และฝึกอบรมตามสถาบันอื่น ๆ เพื่อเสริมความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาในงาน ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์การให้มีการจัดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบชัดเจน และปฏิบัติให้ถูกต้องจริงจังและจัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อเสริมทักษะและประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงาน

นราลักษณ์ พันธะสา (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาพัฒนาบุคลากรของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียนมีปัญหาการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าต่ำสุด คือ การพัฒนาโดยการปฏิบัติงาน การฝึกอบรม การพัฒนาโดยกระบวนการบริหารและการพัฒนาโดยการส่งไปศึกษาต่อและปัญหาเป็นรายข้ออยู่ในระดับ ปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ ในแต่ละด้านดังนี้ การจัดงบประมาณสนับสนุนในการฝึกอบรม จัดให้มีการฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน ส่งเสริมให้ครูได้เขียนบทความ ตำราทางวิชาการ หรือทำการวิจัยเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้บุคลากรได้รู้จักนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน ให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน จัดให้ครูมี ส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน ส่งเสริมบุคลากรศึกษาต่อภาคปกติโดย ทุนประเภทส่วนตัว ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศโดยทุนส่วนตัว

2. ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนเอกชนต่างมีปัญหการพัฒนาบุคลากรในภาพรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารประถมศึกษาได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้ ควรกระตุ้น สนับสนุนประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการศึกษาต่อ จัดงบประมาณใน การฝึกอบรมให้เพียงพอเหมาะสม ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนด

นโยบายการบริหาร การวางแผนของโรงเรียน และมีการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างทั่วถึง

ประดิษฐ์ พลหงษ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการศึกษาของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความต้องการการนิเทศของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านสื่อการเรียน และด้านหลักสูตร ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี กับ 10 ปี ขึ้นไป มีความต้องการในการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ มีความต้องการการนิเทศ การศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

วีระชัย นวลสำลี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผาขาว จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผาขาว จังหวัดเลย โดยส่วนรวม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในภาพรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม และด้านการศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และมีความต้องการที่เหลืออีก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผาขาว จังหวัดเลย ที่มีประสบการณ์ในการสอน 10-20 ปี และน้อยกว่า 10 ปี มีความต้องการพัฒนาตนเอง โดยภาพรวม และเป็นรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอน 10-20 ปี มีความต้องการด้านการศึกษาและดูงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี มีความต้องการในการพัฒนาตนเองโดยภาพรวมและทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

นวลนภา บรรลือทรัพย์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากร ของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่พัฒนาบุคลากร โดยวิธีการปฐมนิเทศ การสอนงาน การมอบอำนาจให้ปฏิบัติงานการสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ การหาพี่เลี้ยงช่วยสอนงาน การทำหน้าที่ผู้ช่วยงานการให้รักษาการแทน การไปสังเกตการทำงาน การศึกษาดูงาน การจัดประชุมสัมมนา การฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวกับงาน การจัดเอกสารทาง

วิชาการ จัดให้มีคู่มือปฏิบัติงานให้พอใช้ การอ่านแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ทำการทดลองวิจัย เข้าร่วมกิจกรรมของ ชุมชน การปรึกษาก่อนเปิดเรียน และการนิเทศของครูใหญ่ โดยปฏิบัติอยู่ระหว่างร้อยละ 53.23 ถึงร้อยละ 95.65 ปัญหาที่พบบ่อย คือ บุคลากรไม่ชอบอ่านหนังสือ การขาดงบประมาณสนับสนุนบุคลากรไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ และบุคลากรยังรู้สึกว่าการนิเทศ คือการจับผิดมากกว่าการพัฒนาโดยพบปัญหา อยู่ในระหว่างร้อยละ 23.61 ถึงร้อยละ 38.89

จรัสศรี บัวรุ่ง (2546 : 95) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาครูในระดับมาก ร้อยละ 86.39 ถึง ร้อยละ 99.41 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรกล้าคิด กล้าทำ และมีเสรีภาพทางวิชาการ ในเรื่องการส่งเสริมให้ครูจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิด ความสุขและความอบอุ่นต่อผู้เรียน ร้อยละ 99.41 ส่วนด้านที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมและสนับสนุนมากแต่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร ได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น ในเรื่องการให้ครูศึกษาดูงานการใช้นวัตกรรมเกี่ยวกับสื่อ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของหน่วยงานอื่น ร้อยละ 86.39

สุริยา ไสยลาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมเห็นว่ามีการบริหารงานบุคลากร โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามสถานภาพพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยมีรายชื่อที่มีการบริหารอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบให้บุคลากรเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนรับมอบหมาย สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบวินัย ประชุมชี้แจงให้บุคลากรทราบถึงหลักเกณฑ์และการประเมินผลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ส่วนครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด

2. ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมร วรชิน (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอจันทรา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้กลยุทธ์ในการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาปรากฏว่า หลังจากได้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการสอนแบบโครงงาน การเขียนแผนการสอนแบบโครงงาน และการนำแผนการสอนไปปฏิบัติ ทำให้ครูผู้สอนนำความรู้ความสามารถเกี่ยวกับขั้นตอนการสอนแบบโครงงานไปจัดทำแผนการสอนแบบโครงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามขั้นตอน การนิเทศแบบมีส่วนร่วมทำให้ครูมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับวิทยากร มีการเตรียมแผนการสอน มีสื่อหลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสอนและมีความชัดเจน มั่นใจในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานได้เมื่อได้ดำเนินการพัฒนา ปรากฏว่า ครูเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงานได้ครบตามขั้นตอน ได้แก่ การคิดและเลือกปัญหาที่จะศึกษาการวางแผนการทำโครงงาน การลงมือทำโครงงาน การเขียนรายงาน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรในต่างประเทศสามารถสรุปได้ดังนี้

Sullivan (1994 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญพฤติกรรมและการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนฟลอริดา ซึ่งได้ศึกษาจาก 5 ส่วนคือ ผลกระทบต่อโรงเรียนผลกระทบต่อผู้นำ การพัฒนาโรงเรียนรูปแบบต่าง ๆ และประสบการณ์ และได้ศึกษาจากโรงเรียนในฟลอริดา 9 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า ยังขาดการสนับสนุนและใช้กลยุทธ์ในการปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียนและได้มีข้อเสนอแนะว่า ผู้นำจึงต้องเป็นผู้รู้จักการบริหารการปรับปรุงองค์การอย่างมีสติ และมีทีมงานที่มีความสามัคคี

Mahdavina (1994 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมบุคคลในการพัฒนาบุคลากร : ศึกษาเฉพาะกรณีบุคลิกลักษณะที่มีผลต่อการพัฒนาบุคลากร โดยศึกษาจากผู้นำและผู้จัดการจาก 86 เมือง ในรัฐลอสแอนเจลิส ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมบุคคลมีผลต่อการพัฒนาบุคลากรในทุกๆ ด้าน ผู้จัดการในแถบเมืองจะมองโลกในแง่ดีมากกว่าผู้นำคนอื่น แต่ผู้นำทั้งสองกลุ่มก็มีความแตกต่างกันน้อยมากในด้านอื่นๆ

Lreland (1995 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญและความสามารถในการพัฒนาบุคลากรระดับผู้ประกอบการในวิสาหกิจชุมชน แกรนท์ แมคคิสตัน ซึ่งมีความสนใจจะพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากร จากผู้ประกอบการจากหลายอาชีพ โดยศึกษาจากผู้ประกอบการหลากหลายอาชีพ โดยศึกษาจากผู้ประกอบการ จำนวน 26 คน ผลการศึกษาพบว่า มีการกำหนดความสำคัญควบคู่กันไปกับการบริหารบุคลากร เช่น ผลกระทบขององค์กร กระบวนการเปลี่ยนแปลงของงาน และความสามารถในการบริหาร ยังส่งผลกระทบต่อผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ดังนั้นความสามารถด้านต่างๆ จะมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างการพัฒนาบุคลากร

AL-Ruwaujhed (1996 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญและการประเมินการพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรจะส่งผลกระทบต่อการประเมินทิศทางของการปฏิบัติงานได้ และมีความสำคัญของการคาดการณ์ทิศทางในอนาคต ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการวางแผนด้านการพัฒนาบุคคล

Zhou Honhyu (2000 : Abstract) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการการพัฒนาบุคลากรของครู – อาจารย์ในมหาวิทยาลัยซูไห่ ประเทศจีน โดยสอบถามครู – อาจารย์ จำนวน 317 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการการพัฒนาบุคลากรของครู – อาจารย์ในมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง
2. ครู – อาจารย์ที่มีระดับตำแหน่งต่างกัน มีความต้องการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกันที่ระดับ .01 ทั้งโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ โดยค่าเฉลี่ยความต้องการการพัฒนาบุคลากรของครู – อาจารย์ที่มีระดับตำแหน่ง 3-5 สูงกว่าค่าเฉลี่ย ความต้องการพัฒนาบุคลากรของครู อาจารย์ที่มีระดับตำแหน่ง 6 – 8
3. ครู – อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความต้องการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับ .05 โดยเฉลี่ยความต้องการการพัฒนาบุคลากรของครู – อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 1 – 15 ปี สูงกว่าค่าเฉลี่ย ความต้องการการพัฒนาบุคลากรของครู – อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 15 ปี

Janet Cheng lian Chew (2004 : Abstract) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามวิธีการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัยของประเทศออสเตรเลีย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดมหาวิทยาลัยมีการปฏิบัติวิธีการพัฒนาบุคลากร

ในมหาวิทยาลัย โดยภาพรวม รายด้าน 3 ด้าน คือด้านการพัฒนาทีมงาน ด้านการพัฒนา ระหว่างการปฏิบัติงาน และด้านการประเมินผลและวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และ อีก 2 ด้านที่เหลือ คือด้านการฝึกอบรม และด้านการศึกษาต่ออยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยขนาดกลางมีการปฏิบัติด้านการประเมินผลและวิจัยในชั้นเรียนอยู่ใน ระดับมาก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า ความต้องการ พัฒนาดตนเองของครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ นั้น เป็นสิ่งที่ข้าราชการครูของแต่ละสถานศึกษาพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการปฏิบัติงานให้ ก้าวไปสู่ความเป็นมาตรฐานในด้านวิชาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือการจัดการกระบวนการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และยึดหลักการที่ว่าผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาดตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักงานการปฏิรูป การศึกษา . 2544 : 24) ดังจะเห็นได้จากผลของการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่า ความ ต้องการในการพัฒนาดตนเองของครู โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก และแม้กระทั่งข้าราชการ ครูที่มีประสบการณ์แตกต่างก็มีความต้องการในการพัฒนาดตนเองให้สามารถจัดการเรียนการ สอนได้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แตกต่างกันเช่นเดียวกัน ซึ่งเหตุผลและ ความสำคัญดังกล่าวได้ส่งผลให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษา ความต้องการพัฒนาดตนเองของครูใน การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อเสนอเทศ ในการพัฒนาข้าราชการครูแก่ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่า เมื่อครูผู้สอนได้รับการพัฒนาดตนเองให้มีศักยภาพด้านการปฏิบัติงานที่ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาแล้วจะมีความมุ่งมั่นในอันที่จะ พัฒนางานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป